

RAZVOJNA NALOGA ZA OBČINE GORIČKEGA

Cankova-Tišina (danes CANKOVA in TIŠINA)
GORNJI PETROVCI
Hodoš-Šalovci (danes HODOŠ in ŠALOVCI)
Kuzma (danes KUZMA in GRAD)
MORAVSKE TOPLICE
PUČONCI
ROGAŠOVCI

- P O V Z E T E K -

* NAMENJENO ZA OKVIRNO PREDSTAVITEV RAZVOJNE NALOGE!

PREDSTAVITEV OBMOČJA OBRAVNAVE - OBČIN GORIČKEGA

Občine z območja Goričkega, ki jih v nadaljevanju povsem enakovredno obravnavamo v pričujoči razvojni nalogi, so naslednje: ¹ Cankova-Tišina, Gornji Petrovci, Hodoš-Šalovci, Kuzma, Moravske Toplice, Puconci, Rogašovci.

Vseh sedem občin je bilo na novo ustanovljenih na podlagi zakona o ustanovitvi občin ter določitvi njihovih območij (Ur. list RS, št. 60/94 in 69/94) in so nastale na območju prejšnje skupne občine Murska Sobota.

‘Območje občin Goričkega’ oziroma ‘občine Goričkega’, kakor bo v nadaljevanju največkrat označeno oziroma imenovano območje, katero je predmet obravnave v tej razvojni nalogi, obsega sedem občin, ki vsaj delno ali v celoti geografsko ležijo na območju dela Prekmurja, ki ga imenujemo Goričko. Ker se razvojna naloga izdeluje za celotne občine, ne glede na to, ali posamezni njihovi deli geografsko ležijo na Goričkem ali ne, bi bila zgolj uporaba izraza Goričko nezadostno natančna za opis oziroma oris območja, ki je predmet nadaljnje obdelave.

V kolikor je v nadaljevanju v nekaterih besedilih uporabljan izraz Goričko, ga je potrebno torej razumeti v kontekstu tam napisanega, torej lahko predstavlja geografsko in zgodovinsko definirano območje, lahko pa predstavlja tudi skupen izraz za upravno-politično opredeljeno območje sedmih občin Goričkega.

Območje občin Goričkega oziroma Goričko se v pričujoči razvojni nalogi obravnava kot celota. Goričko lahko predstavljamo kot celoto predvsem v dveh smislih:

- kot geografsko celoto - pokrajino ‘stisnjeno’ med Avstrijo in Madžarsko, na levem bregu Mure, čeravno vsaj del občin Cankova-Tišina, Moravske Toplice in Puconci, ne spada na Goričko, saj se prva terasa Goričkega ne začne na ‘mejah’ navedenih občin;
- kot zgodovinsko celoto - kar je podrobneje opisano v nadaljevanju.

Podrobnejšo razmišljanje in pregled območja občin Goričkega pa nam pokaže veliko raznolikosti na sicer dokaj majhnem območju. In ravno raznolikost je lahko tudi razvojna prednost občin Goričkega. Razlike med posameznimi področji tem območju se kažejo predvsem v naslednjih pogledih:

- Ekonomske razlike - območje občin Goričkega, kljub majhnosti prostora, v sebi skriva zelo velike razlike v ekonomski razvitosti. Najbolj razvit, z relativno visokim življenjskim standardom je zahodni del Goričkega, ki meji na sosednjo Avstrijo in od koder priteka večina kapitala, ki ga ljudje nalagajo prvenstveno v dvigovanje lastnega življenjskega standarda. Na tem delu Goričkega so tudi boljši pogoji za kmetovanje predvsem v smislu kvalitete zemlje. Osrednji del je nekoliko manj razvit od zahodnega vendar ima potencial v turizmu, ki je s pomočjo Moravski Toplic dokaj močno razvit. Najmanj razvito je področje vzhodnega Goričkega, kjer ni bilo in tudi danes ni možnosti za zaslužek v sosednji državi Madžarski in kjer je kmetovanje zaradi slabše zemlje in tudi divjadi otežkočeno.
- Religija - območje občin Goričkega je verjetno ena redkih pokrajin v Evropi kjer v tradicionalnem sožitju živijo predstavniki dveh religij: katoličani in protestanti. To sožitje je dokaz strpne mentalitete ljudi, ki živijo na Goričkem.

¹ Obravnavane občine so navedene po abecednem vrstnem redu. V večini besedil pričujoče razvojne naloge bodo obravnavane po enakem vrstnem redu, v nekaterih primerih pa tudi po teritorialnem načelu (sosednje občine) ali po načelu ‘smeri urinega kazalca’.

- Demografski kazalci - Goričko je pokrajina, ki je po kriterijih države celotna demografsko ogrožena, razen dela občine M. Toplice in Puconci. Če pa ponovno razdelimo Goričko na vzhodni in zahodni del ugotovimo, da je število prebivalcev na zahodnem delu danes enako številu izpred 130 let, na vzhodnem Goričkem pa kar za 20 do 30 % manjše. Gostota prebivalcev na zahodnem delu je enaka gostoti slovenskega povprečja, medtem ko je število prebivalcev na vzhodnem delu dva in pol krat manjša.
- Socialna struktura prebivalcev - velike razlike med posameznimi področji pa se pojavljajo tudi v sami strukturi prebivalcev. Izobrazbena struktura je slaba na celem področju občin Goričkega. Celotna Slovenija ima v primerjavi z drugimi državami zelo slabo izobrazbeno strukturo, Goričko pa znotraj Slovenije še posebej. Velike razlike pa se pojavijo v starostni strukturi, kjer je indeks staranja že v Sloveniji zelo neugoden, zahodno Goričko ima ta indeks za desetino neugodnejši, medtem ko je na vzhodu Goričkega indeks celo za polovico neugodnejši.

Tako velike razlike zahtevajo toliko bolj precizen pristop, pri uvajanju novih razvojnih projektov in programov. Zagotovo so za nastanek razvojnih projektov in njihovo realizacijo najpomembnejši ljudje. Projekte je treba prilagoditi ljudem, njihovim, znanjem in izkušnjam.

Raznolikost območja občin Goričkega zahteva od snovalcev razvojnih usmeritev, da ponudijo prebivalcem Goričkega paleto razvojnih projektov od dobičkonosnih, do takšnih ki ljudem nudijo oz. zagotavljajo preživetje.

Razvojni projekti morajo nastati in dozoreti v vaseh in glavah prebivalcev občin Goričkega, ki jih morajo sami voditi, v njih verjeti in jih nenazadnje tudi realizirati. Občine Goričkega in njeni prebivalci potrebujejo vsaj v začetni fazi projekte, ki bodo temeljili na njihovih dosedanjih izkušnjah in pridobljenih znanjih. Škoda bi bilo začeti s projekti, ki nimajo nobene tradicije na teh področjih ali kjer ni nobenega znanja in izkušenj.

Razvojni projekti morajo nuditi nekaj več od eksistenčnega preživetja, predvsem na zahodnem delu Goričkega, kjer se veliko razpoložljivega znanja, izkušenj in delovne vneme seli v Avstrijo. Na področjih, ki so ekonomsko šibkejša, pa morajo nastati projekti, ki bodo preprečevali nadaljnje odseljevanje v mesto in celo izven regije in bodo nudili več od slabe plače v slabem podjetju.

AVTORJI RAZVOJNE NALOGE

Avtorji razvojne naloge za občine Goričkega s področja C.R.P.O.V. smo:

- dr. Štefan Špilak, mag., dipl. ekonomist, iz Velike Polane;
- Stanislav Sraka, dipl. organizator, iz Beltincev;
- Stanka Dešnik, dipl. inž. krajinske arhitekture, iz Murske Sobote;
- Janita Kolmanič, ekonomistka, iz Murske Sobote;
- Feri Lainšček, pisatelj, iz Murske Sobote;
- Franci Just, profesor, iz Murske Sobote;
- Ernest Novak, dipl. inž. agronomije, iz Murske Sobote;
- Ivanka Donko, inž. kmetijstva, iz Murske Sobote;
- Albin Kerec, dipl. sociolog, iz Cankove
- Štefan Kovač, inž. gozdarstva, iz Gomilice
- Vlado Smodiš, sadjar, iz Otovcev.

Avtorji smo bili združeni v konzorcij izvajalcev 'SINERGIJA' in smo predmetno razvojno nalogo za naročnika občine Goričkega oz. Občino Puconci, kot nosilca razvojne naloge, izdelali po pogodbi št. 001/96-CRPOV-GOR. Vodja projekta izdelave razvojne naloge je bil Stanislav Sraka, dipl. org.

RAZLOGI ZA IZDELAVO RAZVOJNE NALOGE IN NJENA VSEBINA

Bodoči razvoj občin Goričkega je deloma pogojen z njegovim razvojem v preteklost, s sedanjimi sestavami ljudi (izobrazbena, starostna, socialna), z gospodarsko sestavo, s stanjem infrastrukture, z naravnimi danostmi, z opredelitvijo njegove vizije in razvojnih ciljev.

Še najbolj pa je **razvoj občin Goričkega odvisen od sposobnosti ljudi, ki na njem živijo**, da razvojne cilje tudi uresničijo.

Kakovost življenja ljudi v katerikoli (lokalni) skupnosti je v veliki meri odvisna od **ciljno naravnane razvoja vseh pomembnih dejavnikov**, ki jo sestavljajo.

Pomembni dejavniki kakovosti življenja ljudi so: možnost pridobivanja materialnih dobrin; možnost pridobivanja duhovnih dobrin; kakovost infrastrukturnih objektov in dejavnosti v bivalnem okolju; kakovost naravnega okolja.

Namen izdelave razvojne naloge za občine Goričkega je:

- opredelitev vizije razvoja območja;
- opredelitev razvojnih ciljev območja;
- opredelitev (strateških) razvojnih projektov in aktivnosti za njihovo doseganje;
- predvideti način njihove izvedbe, s čimer bo prebivalcem občin Goričkega v bodočnosti omogočeno povečevati pridobivanje materialnih in kulturnih dobrin ter izboljševati infrastrukturo in kakovost naravnega okolja.

Izhodišče za izdelavo razvojne naloge za občine Goričkega je dejstvo, da so se vodstva občin z območja Goričkega odločila, da bodo usmerjala in pospeševala razvoj občin oz. celotnega območja Goričkega tako, da bo njegovim prebivalcem na razpolago čedalje več možnosti za gospodarsko udejstvovanje na tem območju in s tem tudi za izboljšanje njihove blaginje.

Skupni cilj članov konzorcija je, narediti za občine z območja Goričkega takšno razvojno nalogo, ki bo življenjska in bo občinam služila za realno načrtovanje potrebnih razvojnih projektov, s posebnim poudarkom na celostnem razvoju podeželja in obnovi vasi (CRPOV), temelječ na avtentičnih dejstvih in realnih predpostavkah oz. razvojnih usmeritvah.

Skupno s člani občinskih svetov in župani občin Goričkega bomo definirali zeleno vizijo in razvojne cilje. Razvojni cilji bodo izražali individualne in skupne cilje prebivalcev ter občin Goričkega.

Za doseganje razvojnih ciljev bomo predvideli predloge razvojnih projektov in aktivnosti za vse prostore razvojne naloge.

Omogočiti želimo večjo kakovost življenja na podeželju.

Razvojna naloga za občine Goričkega s področja CRPOV je vsebinsko razdeljena na **pet tematskih področij oziroma 'prostorov'** po metodologiji CRPOV, in sicer: življenjski prostor, naselitveni prostor, delovni prostor, kulturni prostor in družbeni prostor.

Poleg splošnih ugotovitev in zaključkov, razvojna naloga za občine Goričkega s področja CRPOV vsebuje predvsem **katalog potrebnih razvojnih projektov**, poleg tega pa tudi skupne osnove kolektivne znamke Goričkega, elemente trženja proizvodov in storitev Goričkega in elemente promocije kolektivne znamke Goričkega.

Konceptualno je razvojna naloga za občine Goričkega s področja CRPOV razdeljena v tri sklope, ki so medsebojno vzročno - posledično povezani:

1. prvi sklop vsebuje okvirni oris gibanja razvojnih dejavnikov v preteklosti (*»od kod prihajamo«* - *iz preteklosti se učimo prihodnosti*);
2. drugi sklop vsebuje opredelitev razpoložljivih razvojnih dejavnikov (resursov) in oceno njihove izkoriščenosti v sedanjosti (*»kdo in kaj smo«* - *kaj so naše prednosti in slabosti*);
3. tretji sklop pa vsebuje predvidena razvojna gibanja ter njihove dejavnike v bodočnosti (*»kam gremo oz. kam želimo iti«* - *komur ni do sanj, ta nima moči za ukrepanje*).

Prvi in drugi vsebinski sklop sta podlaga za ugotavljanje in opredeljevanje razvojnih problemov ter hkrati tudi dejavnikov, ki vsaj deloma pogojujejo potreben in možen razvoj v bodočnosti. Tretji pa vsebuje zlasti opredelitev potrebnega in možnega razvoja v bodočnosti ter predloge ukrepov (nabor razvojnih projektov) za odpravljanje razvojnih problemov celostnega razvoja podeželja in razvoja vasi na območju občin Goričkega. Osnove kolektivne znamke Goričkega, elementi promocije kolektivne znamke Goričkega ter elementi trženja naravnih in kulturnih danosti ter proizvodov in storitev Goričkega so podani v posebnem poglavju razvojne naloge.

Razvojni projekt CRPOV Goričko obsega tri faze:

1. pripravo (analizo stanja);
2. uvajanje (usmeritve oblastnih struktur občin);
3. predlogi in izvajanje projektov in aktivnosti.

Priprava (analiza stanja)

Zbrali smo kratek zgodovinski pregled vseh prostorov z namenom iskanja razvojnih poti na osnovi dosedanjih izkušenj in možnosti, ki jih imajo prebivalci na območju občin Goričkega. Omenjeni pregled je služil kot ena od osnov iskanja skupnih razvojnih ciljev pri nadaljnjem definiranju predlogov projektov in aktivnosti.

Uvajanje (usmeritve)

Skladno z metodologijo razvojnih projektov CRPOV smo oblikovali pet "prostorov" (življenjski, naselitveni, delovni, kulturni in družbeni) ali področij dela in jih predstavili delovni skupini in članom občinskih svetov in županom občin. Nato smo s pomočjo strokovnjakov združenih v delovni skupini ter z župani tega območja oblikovali skupno vizijo razvoja in izdelali idejni projekt razvoja celotnega območja občin Goričkega. Pri delu uvajanja smo upoštevali vsebine področij dela, ki se zahtevajo v metodologiji razvojnih projektov CRPOV.

Članom oblastnih struktur občin smo predstavili dosedanje usmeritve kot tudi dolgoročne cilje in omejitve, ki jih postavlja država Slovenija in stroka (Strategija razvoja kmetijstva, Strategija razvoja turizma, Zakon o varstvu okolja, domače in tuje izkušnje pri izvajanju projektov razvoja podeželja...). Omenjene usmeritve so služile kot ena od osnov iskanja skupnih razvojnih ciljev pri nadaljnjem definiranju predlogov projektov in aktivnosti.

Predlogi projektov in aktivnosti

Predlogi projektov in aktivnosti so oblikovani v zagonski obliki tako, da bo omogočena izdelava prioritet in nadaljnja izvedba, spremljava ter nadzor.

Vsebujejo možne oblike usklajene pomoči vladnih in ostalih institucij (različni razpisi) za predvidene projekte po vseh prostorih kot pomoč občinam za doseg poenotenja razpisnih pogojev.

Predlogi projektov so oblikovani tako, da bodo prikazali možnost kandidiranja za različne vladne razvojne spodbude tako za individualne kot skupne aktivnosti zgolj z enim projektom (poslovni načrt, investicijsko tehnična dokumentacija ...), ki so dostopni prebivalcem slovenskega podeželja.

ORIS RAZVOJA V PRETEKLOSTI

Na začetku dvajsetega stoletja je v sedanjih občinah Goričkega živelo skoraj 50.000 ljudi, proti njegovemu koncu pa le še okoli 33.000.

Kaj torej zapisati o razvoju, če je tistih, ki so ga ustvarjali in katerim je bil namenjen, vedno manj? Ali je sploh smiselno pisati o njem?

Odgovor na to vprašanje je lahko le pritrdilen. Podatki in dejstva, ki jih z njimi ponazarjamo, dokazujejo, da se je tudi območje občin Goričkega v preteklosti razvijalo, toda počasneje od večine drugih območij v Sloveniji ter veliko počasneje od sosednje države Avstrije, držav Zahodne Evrope in množice drugih demokratičnih držav. Zaradi počasnega razvoja se je zlasti veliko mladih Goričancev preselilo na hitreje se razvijajoča območja, kajti življenje je bilo (in je še vedno) tam prijetnejše, snovne in duhovne dobrine pa lažje dosegljive. Večina od tistih, ki so odšli, je ostala za vedno drugje, nekaj se jih je vrnilo in nekaj se jih bo še vrnilo uživati pokojnino v domače kraje, kjer bodo skupaj s stalno na Goričkem živečimi rojaki obirali sadove razvoja v preteklosti, h kateremu so tudi sami veliko pripomogli.

In kateri so ti sadovi razvoja v preteklosti?

1. Izobrazba ljudi, ki živijo v občinah Goričkega, čeprav je še vedno veliko nižja od slovenskega povprečja, se je v zadnji četrtini stoletja močno povečala.
2. Dve tretjini vseh stanovanjskih hiš sta bili zgrajeni v drugi polovici tega stoletja. V tem obdobju so bile skoraj vse stanovanjske hiše oskrbljene z električno energijo, okoli devet desetih s tekočo pitno vodo in več kot dve petini s centralnim ogrevanjem.
3. V kmetijstvu in gozdarstvu je v zadnji četrtini stoletja produktivnost porasla za najmanj trikrat.
4. Celotno premoženje prebivalcev občin Goričkega se je v zadnji četrtini stoletja najbrž potrojilo, gospodarsko pridobitno premoženje pa verjetno podvojilo.
5. Število podjetij in gospodarskih obratov (brez kmetij), ki imajo sedež v občinah Goričkega, se je v zadnjih dveh desetletjih močno povečalo. Njihov porast je bil skokovit zlasti po letu 1989.
6. Na področju materialne infrastrukture se je v zadnjih nekaj desetletjih močno povečala zlasti kakovost cest in oskrbe z električno energijo, zgrajeni pa so bili tudi vaški vodovodi, telefonska omrežja in v treh vaseh celo kanalizacija.
7. Na področju intelektualne infrastrukture je bil razvoj v drugi polovici tega stoletja osredotočen na gradnjo šol in otroških vrtcev ter zdravstvenih ambulant.
8. Razvoj kmetijstva in drugih gospodarskih dejavnosti ter materialne infrastrukture je tudi v prostor in prirodu občin Goričkega vrezal številne rane, vendar ne tako globoke in grobe, da se ne bi dale v kratkem obdobju s strokovnim in zavestnim zdravljenjem zaceliti. Seveda bodo brazgotine ostale - za spomin in opomin.

GLAVNI PROBLEMI

Bodoči razvoj občin Goriškega kot prostorsko, zgodovinsko in v veliki meri tudi interesno povezanih samoupravnih lokalnih skupnosti je deloma pogojen z njihovim razvojem v preteklost, deloma s sedanjimi sestavami ljudi (izobrazbena, starostna, socialna), gospodarsko sestavo, stanjem infrastrukture in naravnimi danostmi ter deloma z opredelitvijo njenih razvojnih ciljev, še najbolj pa je odvisen od lastnosti, spodbud in sposobnosti ljudi, ki v njih živijo, da razvojne cilje tudi uresničijo.

Z vidika sedanjosti in razvoja v bodočnosti so glavni problemi občin Goriškega tile:

1. Veliko nezaposlenih ljudi in premalo produktivno zaposlenih ljudi na kmetijah.
2. Pomanjkanje zaposlitvenih možnosti za mlade ljudi, ki prvič iščejo zaposlitev, kajti zaposlitvene možnosti v Murski Soboti, kjer se je v preteklosti zaposlovala večina prebivalcev občin Goriškega, so in bodo majhne, znotraj območja teh občin pa jih tudi ni dovolj.
3. Nizka izobrazbena sestava delazmožnih prebivalcev.
4. Pomanjkanje podjetnikov, intelektualne gospodarske infrastrukture in komunalno urejenih naselitvenih območij za majhna podjetja.
5. Majhne kmetije in velika razdrobljenost kmetijskih zemljišč.
6. Usmerjenost plasmaja storitev, ki jih opravljajo prebivalci občin Goriškega, pretežno na lokalno območje.
7. Neopredeljenost razvojnih ciljev kot preseka potreb in možnosti ter strateških aktivnosti in projektov, s katerimi bi lahko v občinah dosegli možen razvoj v bodočnosti.

GIBANJE ŠTEVILA LJUDI PO OBČINAH

Gibanje skupnega števila ljudi v občinah na območju Goriškega, v drugi polovici prejšnjega stoletja ter v tem stoletju je razvidno iz naslednje **tabele in grafa**.

Tabela: Gibanje števila ljudi po občinah Goriškega v obdobju 1869-1995

Občina	1869	1900	1910	1931	1948	1953	1961	1971	1981	1991	1994	1995
<i>Cankova-Tišina</i>	5.342	6.509	6.415	6.903	7.217	6.888	6.758	6.861	6.700	6.629	6.598	6.596
<i>Gornji Petrovci</i>	4.273	5.714	5.351	4.791	4.602	4.398	4.081	3.664	3.168	2.741	2.592	2.547
<i>Hodoš-Šalovci</i>	3.532	4.648	4.769	4.379	4.270	4.244	4.018	3.478	3.079	2.606	2.458	2.435
<i>Kuzma</i>	4.342	6.608	7.270	7.203	7.838	7.289	6.263	5.859	5.212	4.728	4.572	4.526
<i>Moravske Toplice</i>	8.117	10.992	10.589	9.798	9.164	8.952	8.503	7.709	7.236	6.798	6.589	6.555
<i>Puconci</i>	6.717	9.063	9.056	8.554	8.519	8.337	7.976	7.530	7.129	6.778	6.659	6.587
<i>Rogašovci</i>	4.457	5.607	5.671	5.706	5.459	5.113	4.659	4.544	4.278	3.992	3.883	3.861
S K U P A J	36.780	49.141	49.121	47.334	47.069	45.221	42.258	39.645	36.802	34.272	33.351	33.107

Vir: Statistični urad RS, Popisi prebivalstva od 1869 do 1991, UE Murska Sobota 1995

Graf: Gibanje števila ljudi po posameznih občinah Goričkega v obdobju 1869-1995

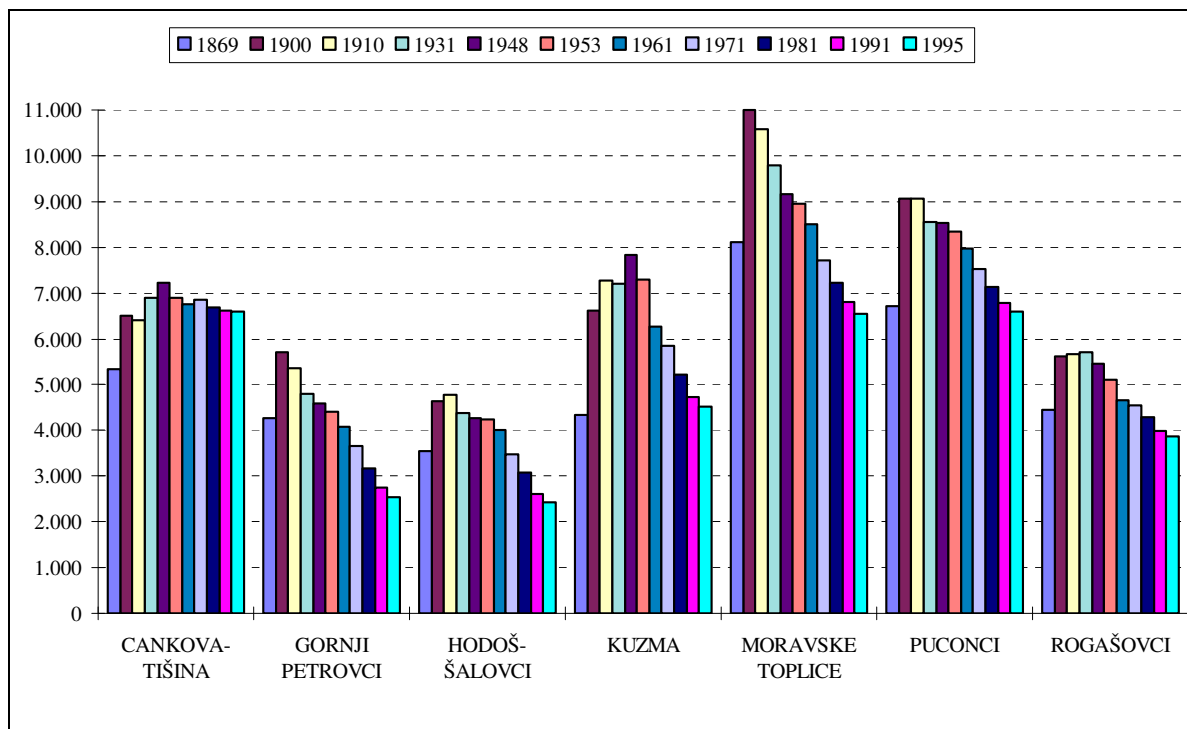

Tabela: Porast oziroma upad števila ljudi v zadnjih desetletjih po občinah Goričkega

Občina	1900-1995	%	1948-1995	%	1961-1971	%	1971-1981	%	1981-1991	%	1991-1995	%
Cankova-Tišina	87	1,3	-621	-8,6	103	1,5	-161	-2,3	-71	-1,1	-33	-0,5
Gornji Petrovci	-3.167	-55,4	-2.055	-44,7	-417	-10,2	-496	-13,5	-427	-13,5	-194	-7,1
Hodoš-Šalovci	-2.213	-47,6	-1.835	-43,0	-540	-13,4	-399	-11,5	-473	-15,4	-171	-6,6
Kuzma	-2.082	-31,5	-3.312	-42,3	-404	-6,5	-647	-11,0	-484	-9,3	-202	-4,3
Moravske Toplice	-4.437	-40,4	-2.609	-28,5	-794	-9,3	-473	-6,1	-438	-6,1	-243	-3,6
Puconci	-2.476	-27,3	-1.932	-22,7	-446	-5,6	-401	-5,3	-351	-4,9	-191	-2,8
Rogašovci	-1.746	-31,1	-1.598	-29,3	-115	-2,5	-266	-5,9	-286	-6,7	-131	-3,3
S K U P A J	-16.034	-32,6	-13.962	-29,7	-2.613	-6,2	-2.843	-7,2	-2.530	-6,9	-1.165	-3,4

Vir: Statistični urad RS, Popisi prebivalstva od 1900 do 1991, UE Murska Sobota 1995

Kot je razvidno iz podatkov, je število prebivalcev na območju sedanjih občin Goričkega močno naraščalo v drugi polovici prejšnjega stoletja. Vse od začetka tega stoletja pa število prebivalcev vztrajno pada. Vendar je v prvi polovici tega stoletja, kljub dvema svetovnim vojnami, število prebivalcev upadalo počasneje. V naslednjih desetletjih se je število prebivalcev konstantno zniževalo. Tako je v tem stoletju število prebivalcev v občinah Goričkega upadlo kar za 32,63%, od tega v zadnjih petdesetih letih za 29,66%. Trendi gibanja števila prebivalcev po posameznih občinah Goričkega so različni.

Navedene ugotovitve kažejo na pravi demografski zlom Goričkega, pri čemer tudi trendi zadnjih let ne kažejo nič boljše slike.

LJUDJE - PRIMERJAVA S PODATKI ZA CELO DRŽAVO

Primerjava pomembnejših struktur prebivalstva občin Goričkega s podatki za celotno Republiko Slovenijo je podana v **tabeli** na naslednji strani.

Ob primerjavi podatkov za občine Goričkega s podatki za celotno državo, po popisu prebivalstva leta 1991, lahko ugotovimo sledeče:

- občine Goričkega bistveno odstopajo od državnega povprečja pri deležu aktivnega prebivalstva (delež aktivnega prebivalstva je kar za 10 odstotnih točk večji, kot je slovensko povprečje - glavni razlog temu je velik delež kmečkega prebivalstva v občini, ki je bilo pretežno evidentirano kot aktivno);
- za tretjino manjši je v občini delež oseb z lastnimi dohodki, dočim je delež vzdrževanih oseb manjši za petnajstino;
- iz občine je na delu v tujini dva in pol krat večji delež ljudi kot je državno povprečje;
- za desetino je manjši delež zaposlenih oseb, delež brezposelnih pa je skoraj za tretjino večji od državnega povprečja;
- delež kmečkega prebivalstva je v občini kar trikrat večji kot v državi;
- tudi delež dnevnih migrantov, zaposlenih in učencev iz občine, je za več kot tretjino večji kot v celotni Sloveniji.

Pričujoča primerjava kaže na nezadostno izkoriščenost oz. angažiranost človeških potencialov občine (aktivni, zaposleni), večjo brezposelnost, na velik delež kmečkega prebivalstva, na zelo veliko mobilnost prebivalstva, kakor tudi na zaposlitveno in poosnovnošolsko izobraževalno odvisnost od drugih središč.

Tabela: Pomembnejše strukture prebivalstva občin Goričkega in Republike Slovenije v l. 1991

	Število prebivalcev občin Goričkega	Delež prebivalcev	
		Občine Goričkega	Republika Slovenija
Skupno število prebivalcev	34.272	100%	1.965.986
Moški	16.804	49,0%	48,5%
Ženske	17.478	51,0%	51,5%
Aktivni prebivalci (brez zdomcev) ¹	18.638	59,6%	49,4%
Moški	9.413	56,0%	52,9%
Ženske	9.225	52,8%	43,6%
Osebe z lastnimi dohodki ¹	5.994	19,2%	23,1%
Vzdrževane osebe ¹	6.639	21,2%	27,5%
Osebe, ki delajo ali živijo v tujini	3.001	8,8%	2,7%
Doma živeči prebivalci (brez zdomcev)	31.271	91,2%	97,3%
Zaposlene osebe ¹	7.504	24,0%	38,4%
Brezposelni ¹	1.149	3,7%	3,5%
Delež kmečkega prebivalstva ¹	11.792	37,7%	7,6%
Dnevni migranti - zaposleni*	6.418	85,5%	60,0%
Dnevni migranti - učenci, študenti**	3.539	72,1%	46,7%
Dnevni migranti - skupaj ¹	9.957	31,8%	31,6%

Opombe: ⁽¹⁾ = Delež od doma živečih prebivalcev (brez zdomcev)
 (*) = Delež od vseh zaposlenih prebivalcev (brez zdomcev)
 (***) = Delež od vseh učencev in študentov (brez zdomcev)

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva 1991

KLJUČNI FAKTORJI RAZVOJA V PRETEKLOSTI

Število prebivalcev občin Goriškega se je zadnjega pol stoletja zmanjšalo za skoraj 30%. To zmanjševanje se je dogajalo iz desetletja v desetletje po približno enaki stopnji, kar dokazuje, da je trend gibanja števila prebivalcev občin Goriškega konstantno depresiven na dolgi rok. Zakonitost takih trendov pa je, da jih je možno obrniti v progresivne le z velikimi napori v daljšem obdobju.

Podatki o gibanju števila prebivalcev v letih njihovega popisa po občinah dokazujejo (le ena izjema v enem desetletju to neovrgljivo potrjuje), da je trend tega gibanja v prav vseh občinah konstantno depresiven.

Po stopnjah zmanjševanja števila prebivalcev je smiselno razdeliti občine Goriškega v tri skupine. Prvo tvori občina Cankova-Tišina, v kateri se je število prebivalcev v obdobju 1948 - 1995 zmanjšalo za 8,6%. Drugo skupino tvorijo občine Puconci, Moravske Toplice in Rogašovci, v katerih se je v istem obdobju število prebivalcev zmanjšalo od 22,7 do 29,3%, tretjo pa občine Kuzma, Hodoš-Šalovci in Gornji Petrovci, v katerih se je zmanjšanje gibalo med 42,3 in 44,7%. Te tri občine so tudi najbolj oddaljene od mesta Murska Sobota, ki je bilo sedež nekdanje velike občine.

Razlog za taka gibanja so bile zaposlitvene in še posebej prevozne možnosti do delovnih mest, kar dodatno potrjujejo podatki o zdomcih, katerih relativno število z visoko stopnjo verjetnosti korelira z gibanjem prebivalstva po občinah v obratni smeri.

Podatki o sestavi prebivalstva po statističnih merilih za opredelitev aktivnih in neaktivnih ljudi kažejo, da se je število aktivnih prebivalcev občin Goriškega od leta 1971 do 1991 relativno zmanjšalo z 59,9 na 54,4% vseh prebivalcev. Med neaktivnimi prebivalci je v tem obdobju število oseb z lastnimi dohodki poskočilo s 3,1 na 17,5%, število vzdrževanih oseb pa se je zmanjšalo s 27,8 na 19,4% vseh prebivalcev.

Za občine Goriškega je z vidika sestav prebivalstva zelo pomembna skupina kmečko prebivalstvo. Le-to se je v obdobju 1971 - 1991 prepolovilo, vendar je v letu 1991 še vedno predstavljalo dobro tretjino vsega prebivalstva.

Velike spremembe so v obdobju 1971 - 1991 nastale tudi v starostni sestavi prebivalstva, saj se je razvojno najbolj pomembna skupina prebivalcev, ki so stari do 20 let, zmanjšala z 31 na 25,1%, skupina ostarelih ljudi (starih nad 65 let) pa se je v istem obdobju povečala s 14,1 na 16,7%.

Čeprav se je izobrazbena sestava prebivalstva v preteklosti stalno izboljševala, je še vedno zelo slaba, saj je v letu 1991 imelo višjo izobrazbo le 1,5% in visoko 0,7% prebivalcev občin Goriškega.

Ključni faktorji, ki so vplivali na prej orisana gibanja sestav prebivalstva občin Goriškega v obdobju 1971 - 1991, so bili tile:

- stalno zmanjševanje rodnosti;
- izseljevanje v tujino in predvsem v druge kraje Slovenije (največ v Mursko Soboto in njeno ožjo okolico);
- zviševanje življenjske dobe ljudi;
- zaposlovanje kmečkega prebivalstva, zlasti v Murski Soboti in v tujini;
- uvajanje kmečkih pokojnin v začetku sedemdesetih let in močno povečanje upokojevanja zaposlenih ljudi v osemdesetih letih;
- oddaljenost od univerz in malo potreb po strokovnjakih z visoko izobrazbo v podjetjih v Murski Soboti in na Goriškem.

Gospodarsko rast v občinah Goriškega je v pretekli četrtini stoletja najbolj zaznamovala industrializacija in z njo povezana deagrarizacija (zaposlovanje kmečkega prebivalstva v ekstenzivni industriji), poleg nje pa je zelo pomembno povečevanje produktivnosti v kmetijstvu, zdomstvo in v zadnjem desetletju tudi razmah storitvenih dejavnosti, zlasti trgovine in gostinstva.

Večino gospodarske rasti vključno z nabavo trajnejših dobrin za osebno uporabo (stanovanjske stavbe in oprema, avtomobili itd.) so prebivalci občin Goriškega financirali z denarjem, ki so si ga zaslužili v tujini, z opravljanjem preprostih industrijskih opravil, zlasti v tovarnah v Murski Soboti, in s prodajo kmetijskih proizvodov.

Ključni faktorji gospodarske rasti v občinah Goriškega v zadnji četrtini stoletja so bili tile:

- pretežno proizvodno angažiranje mladih ljudi, ki so se zaposlovali predvsem v starosti od 15 do 18 let kot priučeni ali kvalificirani delavci;
- nalaganje prihrankov, posojil in dobičkov v tehnološko skromno in poceni opremljena delovna mesta tako v podjetjih v Murski Soboti kakor tudi v podjetjih in obratih v občinah Goriškega;
- povečevanje produktivnosti in donosov v kmetijstvu (z mehanizacijo, izboljševanjem semen, umetno oploditvijo plemenskih živali ipd.);
- nalaganje prihrankov zdomcev zlasti v stanovanjske hiše, kmetije in storitvene obrate ter njihova multiplikacija znotraj območja.

Ključne ovire gospodarske rasti so bile tele:

- pretežno kmetijsko gospodarstvo z nizko stopnjo ustvarjanja dodane vrednosti;
- nizka izobrazbena sestava prebivalstva;
- ideologija socialističnega samoupravljanja kot zatiralec zasebne pobude in podjetništva;
- pomanjkanje podjetnikov in kapitala;
- relativno previsoka stopnja vlaganja prihrankov prebivalcev v neproduktivne naložbe in tiste produktivne naložbe, ki so bile oziroma so še vedno usmerjene v pridobivanje dodane vrednosti predvsem od prebivalcev območja.

Materialna infrastruktura, ki je bila zgrajena v občinah Goriškega v zadnji četrtini stoletja, zavzema asfaltirane ceste, električno in telekomunikacijsko omrežje ter vodovode v večini naselij in kanalizacijsko omrežje v treh naseljih. Ključni faktorji, ki so vplivali na razvoj materialne infrastrukture so enaki kot ključni faktorji gospodarske rasti, poleg njih pa je pomembno še sofinanciranje večine infrastrukturnih objektov po naseljih z denarjem njihovih prebivalcev (samoprispevek).

Intelektualna infrastruktura, ki je bila zgrajena v občinah Goriškega v zadnji četrtini stoletja, zavzema zlasti otroške vrtce, osnovne šole in zdravstvene ambulante. Ključni faktor, ki je vplival na razvoj intelektualne infrastrukture, je njeno sofinanciranje s strani Republike Slovenije.

Razen izgradnje infrastrukturnih, bivalnih in poslovnih objektov so bili vsi posegi v naravno okolje v občinah Goriškega na dolgi rok bolj škodljivi kot koristni. Čeprav se kakovost naravnega okolja ni katastrofalno poslabšala, je bilo vanj v zadnji četrtini stoletja veliko degradacijskih posegov. Ključne posledice teh posegov in njihovi povzročitelji so bili tile:

- onesnaževanje tal (vode in zemlje) zaradi intenzivnega gnojenja kmetijskih obdelovalnih površin z mineralnimi gnojili ter uporabe pesticidov;
- upad podtalnice, zniževanje gladine vode v vodotokih in posledično njena večja stopnja onesnaženosti;
- odlaganje odpadkov na "divjih" odlagališčih;
- izkopavanje gramoza oz. peska na veliko lokacijah in uporaba opuščenih gramoznic in peskokopov za smetišča.

RAZVOJNE USMERITVE OBČIN GORIČKEGA

Dosedanje želje in zahteve občin Goriškega **nakazujejo upoštevanje naslednjih usmeritev**, ki smo jih skladno z možnostmi in zahtevami upoštevali pri oblikovanju razvojne vizije in predlogov projektov.

Izobraževanje, socialne in kulturne aktivnosti

V razvojni nalogi smo za ruralno območje podeželja občin Goriškega:

- predvideli velik pomen načrtnemu izobraževanju in tečajem (po vseh prostorih) s poudarkom na razvoju lokalne ekonomije in podjetništva;
- predvideli pogoje in aktivnosti za ustavitev migracije in izolacije kulture;
- poudarili pomen spodbujanja prebivalce, da ne bodo podcenjevali svojih lastnih sposobnosti, tradicionalnih potencialov in kulture;
- prikazali pomen ruralne kulture in predvideli aktivnosti za prikaz le te v odnosu z marsikdaj preveč agresivno in vplivno urbano kulturo;
- predvideli snovanje programov raznih organizacij in društev za spodbuditev kulturnih aktivnosti in vključevanje lokalnih prebivalcev v te aktivnosti;
- poudarili pomen spodbujanja vključevanje starejših in mlajših krajanov v te aktivnosti.

Kmetijstvo

Tudi v bodoče bo kmetijstvo pomemben nosilec razvoja na tem območju, čeprav z določenimi modifikacijami. Ne bo samo opravljalo funkcije pridelave in proizvodnje hrane, ampak bo odločilno vplivalo na način življenja, ruralno ekonomijo in kulturno krajino.

V razvojni nalogi CRPOV Goričko smo predvideli usmeritve, ki ne bodo dopustile, da bi zanemarili kmetovanje na teh obmejnih območjih. Na zainteresiranih kmetijah smo predvideli možne posodobitve osnovnih kmetijskih proizvodenj do obsega sonaravnega gospodarjenja z zemljo in tržnimi možnostmi. Predvsem želimo omogočiti ustvarjanje dodatnega dohodka skozi spodbujanje uvajanja dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, zato smo dali pomemben poudarek ustvarjanju dodane vrednosti kmetijskih produktov.

V razvojni nalogi smo predvideli načine spodbud, kako bi tudi ostalim prebivalcem tega območja, še posebno tistim, ki jim velikost posestva (polkmetje) ali razmere na trgu ne omogočajo, da bi preživeli samo od kmetovanja, pomagali pri posodobitvi osnove kmetijske dejavnosti in uvedbi dopolnilnih dejavnosti ali obrti in storitev.

Na tem območju bi spodbujali prebivalce v smer pridobivanja dodatnega dohodka s t.i. lokalno "dodano vrednostjo" produktov. Želeli bi, da bi lahko mleko predelovali v sir in ostale mlečne proizvode, meso v tradicionalne lokalne mesne izdelke, žitarice v domač kruh in pecivo, sadje v končne proizvode (suho sadje, mošt, žganje, ...), in kjer bo to le mogoče, bi organizirali prodajo turistom ali ljudem iz urbanih območij ter ljudem v domačem okolju.

Predlogi projektov vsebujejo možnost združevanja različnih namensko usmerjenih razvojnih spodbud za kmete in ostale prebivalce, in sicer za:

- gojenje in predelavo poljščin, zelišč;
- prirajo in predelavo mesa;
- gojenje in predelavo sadja;
- povečanje pridelave grozdja in predelave domačih kakovostnih vin;
- uvajanje turizma na kmetijah, kmetije odprtih vrat, vinotoče;
- različne oblike kmetijske sodelave (med kmeti, zadrugami, strojnimi krožki...), kooperacije in podobne aktivnosti (obmejna sodelava..);

- pomoč pri uvajanju blagovne znamke in trženju.

Gozdarstvo

V razvojni nalogi smo usmeritve in načrte za sonaravno gospodarjenje v gozdovih pripravili skupno z javno gozdarsko službo, za nadaljnjo predstavitev prebivalcem območja Goričkega.

Predlogi projektov vsebujejo možnost združevanja različnih namensko usmerjenih razvojnih spodbud, da bi lokalnim prebivalcem pomagali ohranjati gozdove, namenjene večnamenskim aktivnostim, kot so:

- skrb za sonaravno proizvodnjo lesne mase;
- zmanjševanje zemeljskih erozij in plazov ter uravnavanje klime v prostoru;
- uporaba gozdov kot prostora za rekreacijo in turizem;
- uporaba gozda kot prostor v splošnem in specialnem učnem procesu.

S spodbujanjem in s stimuliranjem lokalnih prebivalcev želimo:

- preko dopolnilnih dejavnosti spodbuditi predelavo lesa ter z ohranjanjem tradicionalnih spretnosti predelave le-te podpreti z moderno tehnologijo predelave in trženj;
- zagotoviti varno delo v gozdovih;
- ohranjati gozdove.

Industrija, storitve, obrt in domača obrt

V razvojni nalogi smo predvideli možne spodbude in načrte za ekološko prijazen industrijski del v ruralni ekonomiji podeželja Goričkega. Na ta način želimo uresničiti želje prebivalcev, da bi pridobili nove podjetnike (za razvoj programov gospodarskih dejavnosti, s poudarkom na programih kmetijske predelave hrane ter storitvenih dejavnosti in turizma).

Povečati želimo interes za proizvodnjo regionalnih proizvodov (domača hrana in domača obrt, povečati interes na področju turizma ipd.), ki prinašajo svež kapital v ruralni prostor, in razvoj storitvenih dejavnosti, namenjenih lokalnemu prebivalstvu ter širšemu okolju.

Želimo, da bi ti projekti potegnili za sabo moderno informacijsko tehnologijo, ki bo premagala dolgotrajno zaostalost, odmaknjenost in probleme v zvezi z migracijo na teh območjih. Spodbujati želimo inovacijske sposobnosti lokalnega prebivalstva.

Turizem na podeželju

Turizem kot panogo želimo spodbujati tudi na podeželju celotnega Goričkega (tudi obmejnih območij). Skozi projekt CRPOV poskušamo oblikovati razvojne spodbude, da bi turizem na podeželju Goričkega lahko zaživel. Predvideli smo aktivnosti, da bi prebivalce usposobili za podjetniški nastop na turističnih trgih (sosednje avstrijske Štajerske in Madžarske Hrvaške, Maribora, Ljubljane..).

Turizem na tem območju bo imel vedno večji pomen v lokalni ekonomiji. Spodbuditi želimo iniciativo, da bi prebivalci izkoristili svoje območje kot področje novih možnosti in potencialov za razvoj turizma. Za podeželje vemo, da lahko turizem prinese nov zagon v ekonomsko življenje ruralne skupnosti.

V razvojni nalogi CRPOV Goričko smo:

- prikazali potenciale, ki jih nudi obmejno območje podeželja za razvoj turizma;

- predvideli vizijo razvoja in cilje razvoja turizma ter predloge projektov za doseganje teh ciljev na tem območju;
- predvideli uvajanje turizma (tudi specializiranega) na kmetijah, kmetije odprtih vrat, vinotoče;
- predvideli tisti skupni način upravljanja in vodenja turističnih programov, ki jih prebivalci želijo usklajevati na nivoju regionalne turistične strategije;
- poudarili razvoj "turističnega produkta", ki bo temeljil direktno na virih (turističnih surovinah) teh območij in lokalnem podjetništvu;
- definirali smo ciljne trge, ki so zanimivi za sprejem in ponudbo teh proizvodov;
- predvideli sonaravno in kulturno usklajene turistične produkte z okoljem, ki jih ponuja (predvideli smo ustrezno obliko nadzora nad obsegom turističnih aktivnosti, da bi se izognili neprimernemu razvoju in večanju prometa zaradi tega);
- oblikovali navodila, da je v razvoj turizma na tem območju potrebno vgrajevati stalno kakovost za ustvarjanje finančne koristi ob ustreznem varovanju okolja;
- predvideli pozitivne usmeritve skupaj z občinami Goričkega glede namenske rabe prostora za turizem.

Varovanje naravne in kulturne dediščine

Prebivalci podeželja Goričkega so bili v preteklosti in so tudi sedaj zelo povezani z zemljo. Zato smo v razvojni nalogi CRPOV:

- prikazali pomen bivalnih objektov (tipične hiše), gospodarskih objektov, mlinov, žag, cerkva, kapelic in drugih objektov ter značilnosti pokrajine;
- prikazali pomen pokrajine podeželja Goričkega kot pomoč pri uvajanju prebivalcev, ki nam bodo odkrivali, kako so generacije živele in delale na zemlji in spreminjale njen izgled;
- prikazali pomen in možne aktivnosti za prikaz glasbe, pesmi, plesov, muzikantov, tradicionalnih noš, navad (šeg...), dogodkov - vse to izraža dediščino in nasledstvo te skupnosti;
- prikazali pomen dediščine pokrajine in tradicionalne kulture kot veliko priložnost nadaljnjega razvoja tega območja in obvezo za ohranjanje;
- usmerili projekt tako, da bi se iz te dediščine učili, cenili njeno vrednost in izkušnje prednikov, ki so vgrajene v njo ter jo očuvali za naše zanamce;
- prikazali potrebe za profesionalni in strokovni napor za zaščito dediščine ter vzpodbudili razumevanje in pozitivno udeležbo večine ljudi tega podeželja;
- spodbujali starejše in mlajše krajanke, da bodo ohranjali, pa tudi ustvarjalno razvijali in preoblikovali sestavine gmotne in duhovne kulturne dediščine;
- osveščali krajanke v spoznavanju vrednot, ki jih nudi ruralni ali urbani način življenja.

Usmeritve razvojne naloge CRPOV so oblikovane tako, da bodo spodbujale zavest o dolžnosti prebivalcev podeželja, varovati in povečevati skrb za to dediščino ter jo uporabiti kot turistično priložnost.

Prikazani predlogi projektov in aktivnosti bodo služili občinam za zagotovitev konkretne in strokovne oblike pomoči za zaščito te dediščine.

Usmeritve razvojne naloge nakazujejo možnost združevanja različnih dosedanjih virov za ohranjanje dediščine v enotne razvojne spodbude.

Komunala in okolje

V razvojni nalogi CRPOV Goričko smo upoštevali usmeritve in načrte za sonaravno snovanje infrastrukturnih in gospodarskih projektov tega območja.

Predvideli smo možne oblike razvojnih spodbud, da bodo občine in lokalni prebivalci sodelovali pri aktivnostih, kot so:

- izdelava katastra ekoloških dogajanj v prostoru;
- pridobivanje kakovostnih rešitev za dolgoročno oskrbo s pitno vodo (program ukrepov);
- analiza vodnega režima na tem območju (študija o vodnih virih, študija o sanaciji vplivov);
- vzdrževanje in razvoj cest in železniških prog javnega značaja;
- kakovostna rešitev odvajanja odpadnih voda (program);
- izdelava ureditvenih in funkcionalnih načrtov vaških jeder;
- sanacija divjih gramoznic in peskokopov;
- sanacija divjih odlagališč odpadkov;
- uvedba sodobnejšega zbiranja in odlaganja odpadkov ter predelava;
- uporaba sodobnejših ogrevalnih naprav in večja raba obnovljivih virov energije;
- izboljšanje toplotne zaščite zgradb;
- varovanje okolja in izboljšanje bivalnih razmer.

Kontinuiteta oblikovanja prostora podeželja

V razvojni nalogi CRPOV smo upoštevali novejšo usmeritve in strokovne poglede na individualno stanovanjsko gradnjo v izvenmestnem prostoru, ki narekujejo:

- na območju podeželja je potrebna prilagoditev tipologije novih morfoloških struktur in posameznih tipov objektov regionalnim karakteristikam prostora;
- ob spoštovanju kulturne kontinuitete ter prostorske identitete je treba razviti stavbne tipe, ki bodo omogočali harmonično dograjevanje starih vaških naselij kot tudi oblikovanje novih naselbinskih aglomeracij;
- za razliko od uveljavljenih tipskih projektov za posamezne vrste objektov, ki se v prostoru multiplicirajo vedno le kot enake hiše, pomeni razvoj stavbne tipologije povsem odprt sistem, ki se je sposoben prilagajati lokalnim posebnostim in individualnim željam prebivalcem.

Urejanje krajine

V razvojni nalogi CRPOV smo upoštevali novejšo usmeritve in strokovne poglede na urejanje krajine, ki zajemajo:

- tipologijo kulturne krajine,
- tipologijo vaških teritorijev,
- analitični kartografski material,
- tipologijo naselij,
- razvoj stavbne tipologije,
- kriterije za krajinsko urejanje.

VIZIJA OBMOČJA OBČIN GORIČKEGA V LETU 2010

B	Z	Leta 2010 bodo v občinah Goričkega živeli izobraženi, kulturni in ekološko osveščeni
I	A	ljudje. Približno 34.000 jih bo.
V		
A		Število aktivnih prebivalcev, se bo gibalo okoli 19.000 (56% vseh prebivalcev).
N	L	Njihovi prihodki bodo takrat realno skoraj enkrat višji, kot so bili v letu 1991. Število
J	O	aktivnih prebivalcev občin Goričkega, ki bodo v letu 2010 še delali v tujini, se bo
E	K	gibalo okoli 1.100 (3,2% vseh prebivalcev).
	A	
	L	Skoraj polovica aktivnih prebivalcev bo zaposlenih v podjetjih, v drugih pravnih
N	N	osebah ter pri samostojnih podjetnikih posameznikih, ki bodo imeli sedež na območju
A	O	občin Goričkega, in v obratih podjetij z drugih območij.
		Okoli petina aktivnih prebivalcev se bo ukvarjala s kmetijstvom in dopolnilnimi
G	U	dejavnostmi na kmetijah (turizem, domača obrt ipd.) ter gozdarstvom, približno toliko
O	G	pa se jih bo vozilo na delo izven območja občin Goričkega.
R	O	
I	D	Približno desetina aktivnih prebivalcev bo nezaposlena. Število neaktivnih prebivalcev
Č	J	občin Goričkega, se bo v letu 2010 gibalo okoli 15.000. Približno 8.000 od njih (okoli
K	E	24% vseh prebivalcev) bo imelo lastne prihodke, približno 7.000 (okoli 21% vseh
E		prebivalcev) pa bo vzdrževanih.
M		
	I	Naravno okolje bo čisto in zdravo. Odstranjevanje in uničevanje odpadkov bo
	N	strokovno in neškodljivo. Izkoriščanje naravnih danosti v gospodarske namene bo
B		nadzorovano in dovoljeno le do stopnje, ki ne bo ogrožala prirodnega ravnovesja.
O		
	G	
	L	Vzgoja otrok ter izobraževanje, zdravstvo, sociala in kulturne dejavnosti bodo v letu
L	O	2010 v občinah Goričkega na ravni razvite Evrope. Večina ljudi se bo ukvarjala s
A	B	športom in/ali rekreacijo.
H	A	
K	L	Naselja v občinah Goričkega bodo povezovala asfaltirane ceste in kolesarske steze, z
O	E	okoljem pa ceste in železnica. Oskrba z električno in toplotno energijo ter vodo bo
	N	zadovoljiva. Odplake v večini naselij bodo odtekale po zaprtih kanalih.
P		
R	U	Urbanistična ureditev v vseh naseljih bo vzorna, stavbe prijetne, njihova okolica in
I	S	javne površine urejene.
L	P	
O	E	Telekomunikacije bodo prebivalcem Goričkega približale večino torišč človeškega
Ž	H	delovanja (od gospodarstva do kulture) v vseh pomembnih vozliščih na svetu. Prek
N		komunikacijskih omrežij jim bodo dostopne zbirke podatkov za pridobivanje
O		informacij o željah, potrebah in možnostih ljudi, ki živijo na drugih območjih, hkrati pa
S		bodo lahko sami tem ljudem posredovali podatke o svojih željah, potrebah in
T		možnostih.
		Bivanje na Goričkem bo lahko priložnost za lokalno ugodje in globalen uspeh.

RAZVOJNI CILJI OBČIN GORIČKEGA

Izhodiščni razvojni cilj občin Goričkega je zagotavljati take pogoje bivanja in pridobivanja dobrin, da se bo število njihovih prebivalcev na dolgi rok gibalo okoli 33.000.

Ciljni procesi v spreminjanju strukture gospodarskih dejavnosti ter podjetij in obratov v obdobju 1998 - 2005:

- Pospesevati zlasti turizem na kmetijah ter proizvodno obrt in lahko industrijo v "domaćih" majhnih podjetjih, ki bodo prodajala svoje proizvode pretežno izven območja občin Goričkega tako, da bo v teh dejavnostih od vključno leta 2003 omogočeno ustvarjanje okoli 100 novih delovnih mest vsako leto.
- Spodbujati procese prenosa dela dejavnosti tujih podjetij in podjetij iz drugih območij Slovenije v občine Goričkega ter z uresničevanjem teh procesov ustvarjati letno vsaj 50 novih delovnih mest.
- Glede na leto 1996 podvojiti število družinskih kmetij, ki bodo razpolagale z več kot 10 hektarji obdelovalne zemlje.
- Pospesevati specializacijo proizvodnje (sadjarstvo, vinogradništvo, zelenjadarstvo, domače mesnine, turistična ponudba) na kmetijah, ki imajo več kot 3 hektarje obdelovalne zemlje.

Cilji na področju infrastrukturnih dejavnosti v obdobju 1998 - 2003:

Materialna gospodarska infrastruktura

- Asfaltirati oz. obnoviti asfaltno prevleko na vseh vitalnih regionalnih in občinskih cestah.
- Zagotavljati letno vsaj 1.000 novih telefonskih priključkov.
- Izdelati izvedbene načrte za gradnjo kanalizacije v vseh strnjenih naseljih.
- Do konca leta 1999 infrastrukturno opremiti naselitvena območja za majhna podjetja v občinskih središčih.

Intelektualna gospodarska infrastruktura in infrastrukturne podjetniške aktivnosti:

- V letu 1998 iz proračunov občin sofinancirati ustanovitev in zagon podjetja za podjetniško svetovanje in turistično promocijo Goričkega, v letih 1999 - 2005 pa iz proračunov občin sofinancirati približno tri četrtine njegovega poslovanja in večino njegovih zmogljivosti ponuditi prebivalcem občin Goričkega kot javno podjetniško pomoč.
- V letih 1998 in 1999 intenzivno spodbujati iskanje podjetniških priložnosti (razpisati nagradni natečaj za zbiranje podjetniških zamisli ter iz občinskih proračunov financirati njihovo preverjanje in nadaljnjo obdelavo najbolj perspektivnih).
- V letu 1998 opredeliti in začeti izvajati letno ponavljajoči se projekt 'Kmet in trg' (iz občinskih proračunov sofinancirati izobraževanje kmetov na področju trženja in pridelave).
- Od vključno leta 1999 naprej nagrajevati podjetniške invencije in inovacije (iz občinskih proračunov financirati nagrajevanje gospodarsko uporabnih invencij, ki bodo uresničevane na območju občin Goričkega, in inovacij, ki bodo na Goričko "prinašale" novo dodano vrednost).

Intelektualna kulturna in socialna infrastruktura

- Do konca leta 1999 pripraviti potrebno dokumentacijo in pričeti z gradnjo prizidkov pri osnovnih šolah in vrtcih, ki jih pestijo hude prostorske težave.
- V letu 1998 ustanoviti kulturno-turistično informacijsko središče (KTIS) in 'podružničnih' občinskih kulturno-turistično informacijskih pisarn (OKTIP) z namenom evidentiranja, zaščite ter promocije in trženja zgodovinskih, kulturnih in turističnih znamenitosti in posebnosti Goričkega.
- Do konca leta 1999 načrtno aktivirati delovanje 'mreže' programsko usklajenih kulturno umetniških društev in turističnih društev, ter drugih zvez, ki bodo spodbujale aktiviranje

domačega prebivalstva za potrebe dviganja lastne intelektualne in kulturne zavesti ter za ponudbo lastnega kulturno-turističnega izročila gostom oziroma turistom.

Cilji na področju varovanja okolja ter gospodarjenja s prostorom in naravnimi bogastvi v obdobju 1998 - 2003

Varovanje okolja:

- Zmanjševati degradacijo prostora, zlasti s saniranjem divjih odlagališč odpadkov in opuščeni gramoznic ter peskokopov in s preprečevanjem nadaljnega pretiranega onesnaževanja zemlje s kemikalijami.
- Povečati stopnjo zaščite naravne in kulturne dediščine.
- Izboljšati kakovost podtalnice, zlasti z ureditvijo odvajanja in čiščenja komunalnih odplak.
- Izboljšati kakovost zajetij pitne vode z izgradnjo varovanih skupnih zajetij za širša območja.

Gospodarjenje s prostorom:

- Prostorsko urediti naselitvena območja za majhna podjetja.
- Urediti sprehajalne poti in kolesarske steze.
- Pripraviti načrt izvajanja melioracij, komasacij, namakanja kmetijskih površin.
- Opredeliti lokacije za nadaljnji izkop peska in gramoza ter določiti pogoje zanj.

Temeljne povezave med skupinami ciljev - razvojno vzvodje

Namen, ki povezuje vse cilje

- Izboljšati kakovost življenja ljudi v naravnem in socialnem okolju, ki ga tvorijo občine Goriškega (pogoji bivanja v okolju).
- Izboljšati kakovost življenja vseh prebivalcev občin Goriškega prek razširitve možnosti za pridobivanje snovnih in duhovnih dobrin za lastno uporabo (pogoji pridobivanja dobrin).

Temeljni povezovalni cilji

- Izboljševanje obstoječih dobrin, ki so v javni lasti in/ali uporabi, ter ustvarjanje novih.
- Zagotavljanje pogojev za lažje pridobivanje dobrin za lastno uporabo prebivalcev občin Goriškega.

Izvedeni (strateški) povezovalni cilji

- Izboljševanje naravnega okolja.
- Izboljševanje gospodarjenja s prostorom za javno uporabo.
- Izboljševanje, dograjevanje in novogradnja infrastrukturnih objektov, ustanavljanje in podpiranje infrastrukturnih organizacij ter oblikovanje in sofinanciranje infrastrukturnih spodbud za razvoj podjetništva.
- Izboljševanje gospodarjenja s prostorom za zasebno uporabo (bivanje) in pridobitne gospodarske dejavnosti.
- Izboljševanje infrastrukturnih objektov in organizacij za zasebno uporabo.
- Pospeševanje in pomoč na področju kmetijstva.
- Pospeševanje in pomoč na področju turizma.
- Pospeševanje in pomoč na področju proizvodne obrti in industrije.

Vse cilje dosegati z:

- neposrednim angažiranjem občinskih oblasti in uprave;
- vplivanjem občinskih oblasti na državne organe, da se angažirajo pri pripravi, financiranju in izvedbi razvojnih projektov;
- motiviranjem prebivalcev občin Goriškega, da aktivno sodelujejo v razvojnih procesih.

Glavni pogoji za smotrno povezovanje z relevantnim okoljem

- Stalno spremljanje in proučevanje možnosti za financiranje dejavnosti ter drugih spodbujevalnih ukrepov države (in po sprejemu Slovenije v polnopravno članstvo Evropske zveze tudi le-te) na področju ohranjanja poseljenosti podeželja in kmetijstva s strani občinskih uprav.
- Obveščanje občinskih oblasti in prebivalcev vsake občine o možnostih iz 1. točke ter nudenje pomoči prebivalcem pri njihovem izkoriščanju s strani občinske uprave in oblasti.
- Usposobitev zadostnega števila podjetnikov, ki bodo lahko iskali in/ali ustvarjali ter uresničevali podjetniške priložnosti pa tudi najboljše izkoriščali možnosti iz 1. točke.
- Pospesevanje izobraževanja prebivalcev občin Goričkega na univerzah in visokih šolah ter na strokovnih tečajih.
- Pomaganje občinskih uprav pri iskanju zaposlitev prebivalcev občin Goričkega v mestni občini Murska Sobota prek državnega zavoda za zaposlovanje.

Opredelitev relevantnega razvojnega okolja občin Goričkega

Relevantno je tisto okolje, ki s svojim delovanjem in razvojem odločilno vpliva na obravnavano problematiko nekega sistema.

Občine Goričkega so kompleksen in zapleten sistem, ki ga sestavljajo tri temeljne skupine sestavin (ljudje ter prirodni in umetni objekti) in množica povezav med njimi.

Osrednja skupina sestavin so ljudje, glavne pa so povezave med njimi ter povezave njih z objekti. Ljudje, njihovi medsebojni odnosi ter razmerja do objektov so tudi ključni faktorji razvoja občin Goričkega.

Problematika občin Goričkega, ki jo obravnavamo v tem gradivu, so dognanja o potrebah in možnostih za njihov razvoj do leta 2010 ter njihova soodvisnost z dogajanjem v preteklosti (iz nje izvira vse) in stanji v sedanosti (kar je, je).

Iz navedenih ugotovitev izhaja sklep, da je relevantno razvojno okolje občin Goričkega tisto, ki bo v prihodnosti, poleg njihovih prebivalcev, z visoko stopnjo verjetnosti najbolj odločilno vplivalo na razvoj tega območja.

Na podlagi podatkov iz predhodnih poglavij in dejstva, da bodo prostorske, gospodarske in socialne povezave v temeljih tudi v prihodnosti ostale skorajda enake sedanjim, je nedvomno dokazljivo, da bosta relevantno razvojno okolje občin Goričkega skozi vse obdobje do leta 2010 tvorili mestna občina Murska Sobota in Republika Slovenija, iz predvidene vključitve Slovenije v Evropsko zvezo pa izhaja predpostavka, da bo tudi le-ta lahko po letu 2003 relevantno razvojno okolje tega območja.

**RAZVOJNE PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI IN NEVARNOSTI
OBČIN GORIČKEGA - SWOT**

<i>PREDNOSTI</i>	<i>SLABOSTI</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dolga in odprta meja z Avstrijo in Madžarsko. 2. Večina materialne infrastrukture omogoča precej večjo gospodarsko aktivnost kot je sedanja. 3. Veliko dela voljnih nezaposlenih ljudi in premalo produktivno zaposlenih ljudi, ki živijo in delajo na kmetijah. 4. Rodovitna zemlja, čist zrak, raznoliko rastlinstvo in živalstvo. 5. Zadovoljiva oskrbljenost s stanovanji in njihova solidna kakovost. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pomanjkanje podjetnikov in intelektualne gospodarske infrastrukture. 2. Nizka izobrazbena sestava ljudi, ki imajo stalno prebivališče v občinah Goričkega. 3. 'Trda' mentaliteta prebivalstva - težko sprejemajo novosti. 4. Neselektivna gonja za materialnimi dobrinami - predvsem v razvitejšem delu Goričkega. 5. Razdrobljenost kmetijskih zemljišč in majhne kmetije. 6. Usmerjenost plasmaja proizvodov in storitev pretežno v ožjo okolico. 7. Pomanjkanje predelovalnih obratov in tovrstnih izkušenj, predvsem na kmetijah.
<i>PRILOŽNOSTI</i>	<i>NEVARNOSTI</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Možnosti, ki jih za pospešeno izobraževanje podjetnikov in drugih prebivalcev nudi Republika Slovenija. 2. Ugodna klima v Republiki Sloveniji za ustvarjanje intelektualne gospodarske infrastrukture na ravni občin. 3. Pripravljenost Republike Slovenije in Evropske zveze, da sofinancirata ohranjanje poseljenosti podeželja in kmetijstva. 4. Procesi selitve manj zahtevnih industrijskih proizvodenj iz razvitih držav Evrope v manj razvite države. 5. Nova strategija kmetijstva (v EU in postopno tudi v Sloveniji), ki bo temeljila na pospeševanju pridelave zdrave hrane in biološkega kmetovanja. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nadaljnje demografsko praznjenje območja. 2. Odpor veliko ljudi do učenja skozi celo aktivno življenjsko dobo in njihova premajhna pripravljenost na neizbežne spremembe v okolju. 3. Bojazen potencialnih podjetnikov pred težko opredeljivim tveganjem in verjetnostjo neuspeha z nepredvidljivimi posledicami. 4. Obstoj verjetnosti, da bo pomoč Republike Slovenije in Evropske zveze pri ohranjanju poseljenosti podeželja in kmetijstva skromna - neperspektivnost kmetijstva, ki je skoraj edina alternativa za razvoj na Goričkem. 5. Premajhna pravna in gospodarska urejenost naložbenega okolja za tuje produktivne naložbe v Sloveniji.

Nujni ukrepi za zmanjševanje razvojnih slabosti in nevarnosti ter izkoriščanje prednosti in priložnosti

Ukrepi za zmanjševanje razvojnih slabosti in izkoriščanje razvojnih prednosti so medsebojno neposredno povezani. Nujno je uveljaviti tele:

- poiskati in izobraziti dovolj podjetnikov, jim zagotoviti kakovostno intelektualno gospodarsko infrastrukturo ter s povečanim podjetniškim udejstvovanjem poskusiti izkoristiti razvojne prednosti, ki jih omogoča že obstoječa materialna infrastruktura;
- pospešeno in ciljno naravnano spodbujati ter iz občinskih proračuna sofinancirati izobraževanje prebivalcev občin Goričkega in jih tako usposobiti, da svojo delavoljnost dopolnijo z delazmožnostjo v sodobnih razmerah;
- organizirati in nadzirati nenasilno združevanje kmetijskih zemljišč in povečevanje obdelovalnih površin družinskih kmetij ter urejanje turističnih kmetij in prek njih izkoriščati prednosti, ki jih nudijo rodovitna zemlja, čist zrak, raznoliko rastlinstvo in živalstvo;
- spodbujati in iz občinskih proračunov sofinancirati samo gospodarske invencije in inovacije ter podjetniške projekte, ki bodo usmerjeni v plasma izdelkov in/ali storitev izven območja občin Goričkega, in z njihovim uresničevanjem povečevati zaposlitvene možnosti blizu kraja bivanja ljudi ter tako izkoriščati zadovoljivo oskrbljenost s kakovostnimi stanovanji.

Ukrepi za zmanjševanje razvojnih nevarnosti in izkoriščanje razvojnih priložnosti so medsebojno predvsem posredno povezani. Nujno je uveljaviti tele:

- izkoristiti vse možnosti, ki ji bo za pospeševanje izobraževanja na področju podjetništva ter ustvarjanja in vzdrževanja intelektualne gospodarske infrastrukture nudila Republika Slovenija;
- motivirati prebivalce občin Goričkega za kontinuirano učenje in ga sofinancirati iz sredstev občinskih proračunov;
- ustvarjati ugodno klimo in "naselitvene" pogoje za prenos tržno že uveljavljenih in tehnološko determiniranih industrijskih proizvodenj (izdelava sestavnih delov proizvodov, montaža) iz razvitih evropskih držav v občine Goričkega ter izkoriščati vse možnosti, ki jih bosta nudili Republika Slovenija in Evropska zveza za sofinanciranje ohranjanja podeželja in kmetijstva;
- med prebivalci občin Goričkega ustvariti in vzdrževati ugodno razpoloženja do podjetniških tveganj in razumevanje za podjetniške spodrsaljaje, ki niso posledica zaletavosti, ter jim predočati dejstvo, da so v sodobnosti nosilci razvoja na vseh področjih od gospodarstva do športa lahko le podjetniki.

RAZVOJNA STRATEGIJA OBČIN GORIČKEGA DO LETA 2003

Razvojno strategijo tvorijo razvojne aktivnosti in projekti (več med seboj logično povezanih aktivnosti, katerih izvedba je nujna za doseganje razvojnega cilja), s katerimi posamezni ljudje in/ali ljudje v institucijah, ki imajo moč in vpliv, uresničujejo razvojne cilje.

Vsak razvojni projekt mora biti najprej idejno opredeljen, po ocenitvi smotrnosti in možnosti za njegovo izvedbo pa zasnovan, načrtovan in izveden.

Ideje za razvojne projekte občin Goriškega so navedene po področjih razvoja, in sicer smo predvideli naslednjih pet temeljnih področij (ki jih lahko smiselno tudi poistovetimo s petimi 'prostori' po metodologiji CRPOV):

- okolje in prostor.
- materialna infrastruktura;
- intelektualna infrastruktura;
- gospodarstvo;
- kultura (kulturna dejavnost, običaji, navade,...);

Transparentno in definirano okolje in prostor (življenjski in naselitveni 'prostor') je pogoj in izhodišče za izgradnjo materialne in intelektualne infrastrukture (naselitveni in družbeni 'prostor'), da se lahko uspešno razvija gospodarsko in kulturno dogajanje oz. življenje (delovni, družbeni in kulturni 'prostor').

Sicer pa je kakršna koli ostra delitev med področji oz. 'prostori', tako pri analizi stanja, kot pri načrtovanju razvojnih aktivnosti nemogoča (in tudi nesmiselna), saj gre predvsem za različne vidike oz. segmente enega in istega življenja oz. razvoja ene in iste skupnosti, t.j. prebivalcev občin Goriškega.

Idejne opredelitve nekaj desetih razvojnih projektov, z izvedbo katerih bodo občine Goriškega lahko uresničevale svoje razvojne cilje, so prikazane v nadaljevanju, kot zbirka oz. katalog idej za razvojne projekte občin Goriškega.

KATALOG IDEJ ZA RAZVOJNE PROJEKTE OBČIN GORIČKEGA

OBLIKA:

Vsaka ideja za razvojni projekt je ponazorjena v tej obliki:

1. Alfaniumerična oznaka ideje za razvojni projekt

Dve črki, ki označujeta področje razvoja, v katerega spada ideja

⇒	GO	= gospodarstvo;
⇒	II	= intelektualna infrastruktura;
⇒	MI	= materialna infrastruktura;
⇒	KU	= kultura (kulturna dejavnost, običaji, navade,...);
⇒	OP	= okolje in prostor.

in zaporedna številka (od 01 do *n*)

2. Naziv ideje

Naslovna opredelitev ideje v nekaj besedah oz. v enem stavku.

3. Opis ideje

Vsebinska opredelitev oz. obrazložitev ideje v nekaj stavkih.

4. Predlagatelj ideje

Podatki o predlagatelju oz. predlagateljih ideje (ime in priimek ali naziv skupine ali firma ter naslov).

5. Predvideni ocenjevalec uresničljivosti ideje

Navedba oseb oz. institucij, ki bodo ocenile uresničljivost ideje ter odločile o njeni nadaljnji obdelavi (ime in priimek ali naziv skupine ali firma ter naslov in predlagani rok za ocenjevanje oz. odločanje).

6. Predvideni nosilec izvedbe razvojnega projekta

Navedba predvidenega oz. predlaganega nosilca izvedbe predhodno ocenjenega in potrjenega predloga projekta (ime in priimek ali naziv skupine ali firma ter naslov in predlagani verjeten okviren rok za njegovo izvedbo).

PRIMER IDEJE:

1. Oznaka: GO-I-04 / I

2. Naziv ideje: **Ustanovitev sklada za sofinanciranje razvojnih projektov v občinah Goriškega**

3. Opis ideje:

Ustanoviti sklad, ki bo sofinanciral najbolj pomembne naložbe na področjih gospodarstva in infrastrukture, kulture (vključno s socialo), varovanja okolja in urejanja prostora ter vanj pritegniti depozite javnih in zasebnih finančnih ustanov.

Sklad za sofinanciranje razvojnih projektov na Goriškem naj ustanovijo vse občine s tega območja, soustanoviteljstvo sklada pa naj ponudijo tudi vsem državnim skladom, Slovenski investicijski družbi, bankam in zavarovalnicam.

4. Predlagatelj: Š.Š., Konzorcij izvajalcev "SINERGIJA".

5. Predvideni ocenjevalec uresničljivosti ideje:

Župani občin Goriškega.
Rok: 2. polovica leta 1998.

6. Predvideni nosilec izvedbe razvojnega projekta:

Podjetje za podjetniško svetovanje in turistično promocijo Goriškega.
Rok: Zadnji kvartal leta 1998 in prva polovica leta 1999.

PREGLED NASLOVOV IDEJ:

Vse ideje za razvojne projekte občin Goričkega smo skušali razporediti oziroma sortirati na naslednjih šest okvirnih skupin projektov, katere predstavljajo temeljno izhodišče za realizacijo večine v razvojni nalogi predlaganih idej za razvojne projekte:

I. Operacionalizacija razvojne naloge za občine Goričkega, z izdelavo in sprejetjem programa realizacije razvojnih projektov in izvajanja promocije razvojnih prizadevanj (projektov CRPOV) med prebivalci občin Goričkega ter ustanovitve razvojne zveze in sklada za sofinanciranje razvojnih projektov v občinah Goričkega.

Operacionalizacija razvojne naloge za občine Goričkega s področja CRPOV

Izdelava programa in izvajanje promocije razvojnih prizadevanj (projektov CRPOV) med prebivalci občin Goričkega

Ustanovitev razvojne zveze CRPOV Goričkega

Ustanovitev sklada za sofinanciranje projektov s področja CRPOV na Goričkem.

Priprava in izvedba aktivnosti - snovanje in uvajanje (zaživitev) kolektivne znamke 'Goričko'

Izvedba razpisa (natečaja) za dodatno zbiranje razvojnih idej (predlogov) za območje občin Goričkega

II. Zagotovitev potrebne intelektualne gospodarske infrastrukture za pospeševanje ter koordinacijo gospodarskega in duhovnega razvoja prebivalcev občin Goričkega.

Ustanovitev podjetja za podjetniško svetovanje in turistično promocijo Goričkega.

Zasnova in vzpostavitev 'verige' proizvajalcev visoko kakovostnih unikatnih lesnih proizvodov (za domače in predvsem za tuje kupce)

Obveščanje podjetnikov z Goričkega o možnih podjetniških spodbudah.

Izdelava ponudbeno povpraševalnega prospekta občin Goričkega za gospodarske naložbe.

Usposabljanje potencialnih podjetnikov, ki živijo v občinah Goričkega.

Promoviranje podjetništva

Podjetništvo in znanje za turizem na Goričkem.

Pridobivanje informacij iz okolja

Spodbujanje invencij in inovacij

Usposobitev za tuje naložbe.

Izvedba podjetniških delavnic za osnovnošolsko mladino

Izgradnja naselitvenega območja za majhna podjetja in zagotavljanje komunalne opremljenosti za gospodarske objekte v občinah Goričkega: Cankova-Tišina, Gornji Petrovci, Hodoš-Šalovci, Kuzma, Moravske Toplice, Puconci, Rogašovci

III. Raziskava možnosti in izdelava programov za razvoj turizma, specializacijo kmetij, razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah ter naravi prijazno pridelavo poljščin, vrtnin, sadja in grozdja ter razvoj tradicionalnih obrti v občinah Goriškega.

Raziskava možnosti za razvoj turizma na kmetijah na Goriškem.

Izobraževanje kmetov s področja pridelave in trženja kmetijskih proizvodov.

Adaptacija opuščenih in propadajočih kmetij v objekte z možnostjo ustvarjanja pogojev za življenje turistov, na način kot je to bilo v preteklosti.

Razvoj dopolnilnih dejavnosti (turizem na kmetiji, podeželju)

Razvoj dopolnilnih dejavnosti

Ekološki in integrirani način kmetovanja

Izdelava kataloga tradicionalnih obrti in ljudske umetnosti prebivalcev občin Goriškega

Izvajanje delavnic za učenje starih obrti oz. opravil učencev razredne stopnje po OŠ - povezano z ocenjevanjem in nagrajevanjem najuspešnejših

Ustanovitev in usposobitev agencije za prodajo turističnih aranžmajev na kmetijah Goriškega.

IV. Organiziranje in ustanavljanje interesnih gospodarskih zvez - specializiranih zadrug, gospodarskih interesnih združenj in skupnosti v občinah Goriškega.

Organiziranje specializiranih zadrug - gospodarskih skupnosti

Ustanavljanje interesnih gospodarskih zvez

Izdelava smernic za integrirano (naravi prijazno) pridelavo grozdja na območju Goriškega, z uvajanjem skupine vinogradnikov in formiranje blagovne znamke za tako pridelano vino

Evidentiranje, izbira, izdelava in organizacija prodaje značilnih turističnih spominkov iz območja Goriškega.

V. Urejanje avtohtonih delov vasi v centre družabnega življenja ter prostorska zasnova območja z vključitvijo manjkajoče materialne infrastrukture na območju občin Goriškega.

Urejanje avtohtonih delov vasi v centre družabnega življenja

Kolesarske steze

Urejeni vhodi na Goričko

Vaški trgi

Vrt ob kmetiji

Živice

Sadovnjaki

Mlake

Drevesa

Botanični vrt Goričko.

VI. Ustanovitev kulturno-turistično informacijskega središča in občinskih kulturno-turističnih informacijskih pisarn z namenom evidentiranja, zaščite, promocije in trženja zgodovinskih, kulturnih in turističnih znamenitosti ter posebnosti občin Goričkega.

Kulturno-turistično informacijsko središče (KTIS) in občinske kulturno-turistične informacijske pisarne (OKTIP)

Izdelava skupnega - usklajenega koledarja prireditev vseh sedmih občin Goričkega (letno oz. polletno)

Zbiranje ljudskega izročila v vsakem naselju občin Goričkega - osnovnošolske delavnice

Raziskovalne naloge z namenom pridobivanja informacij za promocijo

Ureditev stalne razstave izdelkov domače in umetne obrti prebivalcev občin Goričkega

Formiranje lokalne zadruške turistične agencije, ki bi tržila turistične potenciale in proizvode iz območja Goričkega. Izdelava enotnega turističnega prospekta.

Gorička kulturna pot in občinske kulturne poti

Spominska soba občine Cankova-Tišina

Spominska soba občine Gornji Petrovci

Spominska soba občine Hodoš-Šalovci

Spominska soba občine Kuzma

Spominska soba občine Moravske Toplice

Spominska soba občine Puconci

Spominska soba občine Rogašovci

Spominska obeležja v občini Cankova-Tišina

Spominska obeležja v občini Gornji Petrovci

Spominska obeležja v občini Hodoš-Šalovci

Spominska obeležja v občini Kuzma

Spominska obeležja v občini Moravske Toplice

Spominska obeležja v občini Puconci

Spominska obeležja v občini Rogašovci

Monografska predstavitev Goričkega

Turistični vodnik po Goričkem in drugo propagandno gradivo

Vzpostavitev mreže turističnih društev

Ustanavljanje kulturnih društev

Vzpostavitev mreže tradicionalnih kulturnih prireditev

DELAVNICE S PREBIVALCI OBČIN GORIČKEGA

V obdobju nastajanja predmetne razvojne naloge za občine Goričkega so bile z oblastnimi strukturami in prebivalci vseh sedmih občin Goričkega izvedene delavnice oziroma delovno-posvetovalni sestanki.

Namen delovno-posvetovalnih sestankov oziroma delavnic je bil, da bi predstavniki občin in krajevnih oziroma vaških skupnosti lahko osvetlili specifične probleme svojih lokalnih skupnosti, predvsem pa predstavili svoje načrte, pričakovanja, želje in zamisli. Izdelana razvojna naloga namreč mora odsevati resnične probleme in tudi avtentične zamisli ter želje občanov občin, za potrebe katerih se naloga dela.

Zaradi velikosti obravnavanega območja (7 občin, 116 naselij, 33.000 prebivalcev) je za vsako občino bil predviden en sestanek oziroma delavnica. Sestavo na sestanku prisotnih so župani, kot sklicatelji delavnic, določali sami. Naš predlog je bil, da bi povabili predstavnike (ali vse člane) občinskega sveta, predstavnike vaških in krajevnih skupnosti, uslužbenke občinske uprave ter druge pomembne oz. izpostavljene osebnosti v občini (npr. šolnike, podjetnike, zdravnike, duhovnike, predstavnike društev, ...). Sestanki so bili neformalne, vendar delovne narave.

Delavnice so bile izvedene po posameznih občinah, v naslednjem zaporedju: Puonci (28.05.97, 21 prisotnih), Kuzma (29.05.97, 29 prisotnih), Moravske Toplice (03.06.97, 35 prisotnih), Rogašovci (06.06.97, 27 prisotnih), Gornji Petrovci (10.06.97, 15 prisotnih), Hodoš-Šalovci (10.06.97, 11 prisotnih) in Cankova-Tišina (12.06.97, 15 prisotnih).

Same delavnice, njihov potek, udeležbo na njih, strukturo udeležencev, njihovo odzivnost oziroma konstruktivnost in s tem rezultate delavnic ocenjujemo kot zelo uspešne. Skupaj se je delavnic udeležilo 153 oseb, različnih profilov, od kmetov do magistrstov znanosti, od ravnateljev osnovnih šol do duhovnikov, praviloma pa poleg občinskih vodstev tudi vsi predsedniki oz. predstavniki krajevnih skupnosti oz. vaških odborov.

Vsi udeleženci so lahko enakovredno tematsko in konstruktivno sodelovali v delu delavnic. Vsa mnenja in predlogi udeležencev so se z njihovim soglasjem zapisovali.

Vsem udeležencem delavnic je bil posredovan tudi 'Anketni list za udeležence delavnice', s katerim so bili zaproseni, da podajo svoje videnje obstoječega stanja (problemov oz. težav in prednosti oz. priložnosti) ter svoje razmišljanje o možnih pristopih za izboljšanje stanja v njihovem okolju (predlogi aktivnosti oz. projektov). Možna je bila tudi anonimna izpolnitev anketnega lista.

Vsa zbrana mnenja in predloge smo dokumentirali, nekatere predloge pa smo že vključili pri izdelavi predmetne razvojne naloge, pri kompletiranju kataloga idej za razvojne projekte občin Goričkega.

Rezultati vseh delavnic so v tabelarični obliki, po občinah, priloženi razvojni nalogi (izvorna verzija), kot dodatek katalogu idej za razvojne projekte občin Goričkega.

VSEBINA - KAZALO RAZVOJNE NALOGE

- 1 UVODNA POJASNILA**
 - 1.1 Predstavitev območja obravnave - območja občin Goričkega
 - 1.2 Razlogi za izdelavo razvojne naloge ter njena vsebina
 - 1.3 Oris razvoja v preteklosti
 - 1.4 Glavni problemi
 - 1.5 Metode, uporabljene pri izdelavi razvojne naloge in njeni avtorji

- 2 ORIS GIBANJA RAZVOJNIH DEJAVNIKOV NA OBMOČJU OBČIN GORIČKEGA**
 - 2.1 LJUDJE**
 - 2.1.1 Gibanje števila ljudi po občinah in po naseljih
 - 2.1.2 Gibanje izseljevanja, priseljevanja in zdomstva
 - 2.1.3 Spremembe struktur prebivalstva
 - 2.1.3.1 Aktivni prebivalci
 - 2.1.3.2 Osebe z lastnimi dohodki
 - 2.1.3.3 Vzdrževane osebe
 - 2.1.3.4 Kmečko prebivalstvo
 - 2.1.3.5 Starostna struktura prebivalstva
 - 2.1.3.6 Izobrazbena struktura prebivalcev
 - 2.1.3.7 Zaposlenost, šolanje ter migracija prebivalstva
 - 2.1.4 Struktura gospodinjstev
 - 2.1.4.1 Število gospodinjstev in delež gospodinjstev s kmečkim prebivalstvom
 - 2.1.4.2 Gospodinjstva in njihovi stanovanjski skladi
 - 2.1.5 Primerjava s podatki za celo državo
 - 2.2 GOSPODARSTVO**
 - 2.2.1 Premoženjski in kapitalski tokovi
 - 2.2.2 Temeljne značilnosti spreminjanja dejavnostne in podjetniške strukture
 - 2.2.2.1 Dejavnostna struktura
 - 2.2.2.2 Struktura podjetij in obratov
 - 2.2.3 Struktura kmetijskih skladov gospodinjstev in razvojni procesi v kmetijstvu
 - 2.2.4 Razvojni procesi v kmetijstvu
 - 2.3 INFRASTRUKTURA**
 - 2.3.1 Razvoj materialne infrastrukture
 - 2.3.2 Razvoj intelektualne infrastrukture
 - 2.4 OKOLJE IN PROSTOR**
 - 2.5 ZGODOVINSKI RAZVOJ TER KULTURNE IN SOCIOLOŠKE ZNAČILNOSTI RAZVOJA OBČIN GORIČKEGA**
 - 2.5.1 Zgodovinske okoliščine, ki so določale območje sedanjih občin Goričkega
 - 2.5.2 Kulturni razvoj območja občin Goričkega
 - 2.5.3 Nekatero posebnosti, ki so določale razvoj območja sedanjih občin Goričkega
 - 2.6 KLJUČNI FAKTORJI RAZVOJA V PRETEKLOSTI**
 - 2.6.1 Ključni faktorji, ki so vplivali na sestavo prebivalstva
 - 2.6.2 Ključni faktorji in glavne ovire gospodarske rasti
 - 2.6.3 Ključni faktorji, ki so vplivali na razvoj infrastrukture in naravnega okolja
 - 2.7 UPRAVNA UREDITEV OBMOČJA OBČIN GORIČKEGA**

- 3 RAZPOLOŽLJIVI RAZVOJNI DEJAVNIKI IN STOPNJA NJIHOVE IZKORIŠČENOSTI - PET 'PROSTOROV'**
 - 3.1 ŽIVLJENJSKI PROSTOR**
 - 3.1.1 Predstavitev območja
 - 3.1.2 Naravne in ustvarjene značilnosti območja Goričkega
 - 3.2 NASELITVENI PROSTOR**
 - 3.2.1 Lega v prostoru
 - 3.2.2 Materialna infrastruktura
 - 3.2.3 Urejanje prostora, naselij in krajine

3.3 DRUŽBENI PROSTOR

- 3.3.1 Intelektualna infrastruktura
- 3.3.2 Socialne značilnosti in struktura
- 3.3.3 Etnografija Goriškega - tradicija, ljudski običaji, šege in navade
- 3.3.4 Družabne dejavnosti - prireditve

3.4 DELOVNI PROSTOR

- 3.4.1. Kmetijstvo
- 3.4.2 Gozdarstvo - vloga gozdov v razvoju območja
- 3.4.3 Industrija, storitve, obrt in transport
- 3.4.4 Dopolnilne dejavnosti v kmetijstvu in domača obrt
- 3.4.5 Turizem

3.5 KULTURNI PROSTOR

- 3.5.1 Kulturno-zgodovinska podoba krajev občin Goriškega
- 3.5.2 Kulturna dediščina
- 3.5.3 Naravna dediščina
- 3.5.4 Kulturne dejavnosti

4 VIZIJA, RAZVOJNI CILJI IN RAZVOJNA STRATEGIJA

- 4.1 USMERITVE
- 4.2 VERJETNI SCENARIJ RAZVOJA RELEVANTNEGA OKOLJA DO LETA 2010
 - 4.2.1 Opredelitev relevantnega razvojnega okolja občin Goriškega
 - 4.2.2 Opredelitev ključnih faktorjev razvoja v relevantnem okolju
 - 4.2.3 Najbolj verjetni scenarij razvoja relevantnega okolja do leta 2010
- 4.3 VIZIJA OBMOČJA OBČIN GORIČKEGA V LETU 2010
- 4.4 RAZVOJNI CILJI OBČIN GORIČKEGA
 - 4.4.1 Izhodiščni razvojni cilj
 - 4.4.2 Ciljni procesi v spreminjanju strukture gospodarskih dejavnosti ter podjetij in obratov v obdobju 1998 - 2005
 - 4.4.3 Cilji na področju infrastrukturnih dejavnosti v obdobju 1998 - 2000
 - 4.4.4 Cilji na področju varovanja okolja ter gospodarjenja s prostorom in naravnimi bogastvi v obdobju 1998 - 2000
 - 4.4.5 Temeljne povezave med skupinami ciljev - razvojno vzvodje
 - 4.4.6 Glavni pogoji za smotrno povezovanje z relevantnim okoljem
- 4.5 RAZVOJNE PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI IN NEVARNOSTI
 - 4.5.1 Matrični prikaz - SWOT
 - 4.5.2 Nujni ukrepi za zmanjševanje razvojnih slabosti in nevarnosti ter izkoriščanje prednosti in priložnosti

5 RAZVOJNA STRATEGIJA DO LETA 2000 IN KATALOG IDEJ ZA RAZVOJNE PROJEKTE OBČIN GORIČKEGA

- 5.1 RAZVOJNA STRATEGIJA OBČIN GORIČKEGA
- 5.2 KATALOG IDEJ ZA RAZVOJNE PROJEKTE OBČIN GORIČKEGA
 - 5.2.1 Oblika
 - 5.2.2 Zbirka oz. katalog idej za razvojne projekte občin Goriškega